

UCHWAŁA NR XXI/135/13
RADY GMINY NUR

z dnia 6 marca 2013 r.

w sprawie uchwalenia Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Nur

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 czerwca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.), po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, uchwala się co następuje:

§ 1. Uchwala się „Gminny program opieki nad zabytkami gminy Nur na lata 2013-2016”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Nur.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Marek Góral

Załącznik do uchwały
Nr XXI/135/13
Rady Gminy Nur
z dnia 6 marca 2013 roku

*Gminny program opieki nad
zabytkami Gminy Nur na lata
2013-2016*

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	10
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi	10
4.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	11
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	16
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	16
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	17
5.2.1. Zarys historii obszaru gminy Nur	17
5.2.2. Krajobraz kulturowy	19
5.2.3. Zabytki nieruchome	19
5.2.4. Zabytki ruchome	19
5.2.5. Zabytki archeologiczne	19
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	20
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	21
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	24
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	24
7. Założenia programowe: priorytety, kierunki działań i zadania	26
8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	28
9. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	29
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	30
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	30

1. Wstęp

Dziedzictwem kulturowym nazywamy dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a jednocześnie to dorobek naszych czasów. Najczęściej kojarzymy dziedzictwo kulturowe z architekturą i sztuką oraz archeologią. Jednak do spuścizny po przodkach należą dawne formy uprawy roli, sposoby produkcji wyrobów charakterystycznych dla danego regionu, a także rozmaite przejawy życia i rozwoju społeczności, co stanowi całość naszej kultury. Należy zatem pamiętać o bogactwie nieodnawialnych źródeł informacji o życiu i działalności przodków oraz o konieczności zachowania tych źródeł dla przyszłych pokoleń. Wzrasta świadomość potrzeby ochrony zabytków wśród mieszkańców naszej gminy. Dbłość o należyty stan i atrakcyjny wygląd obiektów zabytkowych staje się naszym obywatelskim obowiązkiem.

Rewitalizacja poszczególnych obiektów stanowi szansę na ich uratowanie. Stworzenie programu opieki nad zabytkami jest koniecznością przewidzianą ustawą oraz zapotrzebowaniem społecznym. Stanowi także istotny czynnik w upowszechnianiu wiedzy i pomocy skierowanej do właścicieli zabytków w dbaniu o ich dobrą kondycję.

Gmina nie stanie się atrakcyjna dla turystów, jeżeli jej zabytki będą zaniedbane, bądź niewłaściwie promowane czy eksponowane. To niepowtarzalny urok zadbanej domów, miejsc pamięci narodowej oraz walory klimatyczne stanowią osobliwy charakter tego miejsca.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Nur na lata 2013-2016 jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie. Dokumenty te określają politykę administracyjną w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków, a także upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami jest podstawą współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Taka współpraca, rozwijana w kolejnych latach, powinna przynieść, nie tylko lokalnej społeczności wymierne korzyści, a najistotniejsza z nich, to zachowanie naszego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminy zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95) w zakresie zadań własnych realizują sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (4rt. 7 ust. 1 pkt. 9). Obowiązek sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami nakłada na gminę 4rt. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami). Ustawa reguluje zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, definiuje pojęcie zabytku, określa formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków (w tym administracji rządowej i samorządowej), formy finansowania opieki nad zabytkami i ich ewidencjonowania i inne. Wójt Gminy sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami (4rt. 87 cyt. wyżej ustawy). Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program ogłoszony jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu wójt gminy sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Nur na lata 2013 - 2016 zgodnie z przytoczoną powyżej ustawą ma na celu :

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, dziejami i zabytkami gminy Nur, w tym z wykazem obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Mazowieckiego oraz wykazem obiektów typowanych do wpisu w tym rejestrze jak również z wykazem Gminnej Ewidencji Zabytków,
- zapoznanie z uwarunkowaniami prawnymi dotyczącymi ochrony i opieki nad zabytkami,
- rozpoznanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do powstrzymania procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania,
- podejmowanie działań w zakresie stałego podnoszenia świadomości społecznej o wartościach duchowych i materialnych otaczających nas krajobrazów i konieczności większej troski każdego o ich ochronę, należyte kształtowanie i pielęgnację,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb

społecznych, turystycznych i edukacyjnych,

- współpraca z właścicielami zabytków dla zapewnienia im właściwej opieki, wskazywanie potencjalnych źródeł pozyskiwania środków na realizację zadań renowacyjnych, remontowych oraz dotyczących rewitalizacji obiektów zabytkowych,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Definicje podstawowych pojęć z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie zabytku, wprowadza pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami.

Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym. Ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki pogrupowano w trzech kategoriach jako zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. W myśl ustawy ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności :

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznej dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr85, poz. 539, z 1998r. Nr 106, poz. 668 z 2001 r. Nr 129, poz.1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz.984),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności :

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”, (art. 6.2 ustawy).

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,

- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami (art. 5 ustawy) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza, polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury

Uwarunkowania prawne.

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art.5, art. 6 ust. 1 i art.86 Konstytucji RP). W myśl ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z dnia 17 września 2003 r. art.7) formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Zabytki znajdujące się na terenie województwa wpisuje do rejestru zabytków Wojewódzki Konserwator Zabytków. Wpisu do rejestru można dokonać z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomości lub wieczystego użytkownika gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Do rejestru można również wpisać otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwę geograficzną, historyczną lub tradycyjną tego obiektu. Podobna procedura dotyczy zabytków ruchomych, Rejestr Zabytków Ruchomych prowadzi także Wojewódzki Konserwator Zabytków. Sposób rejestracji zabytków reguluje w/w ustawa oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.(Dz. U. z 2004 r., Nr 124, poz. 1305).

Na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy, przedstawiający szczególną wartość, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, taki wniosek może złożyć po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków

Rada Gminy, w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć *park kulturowy* w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zabezpieczenia wyróżniających się krajobrazowo terenów z obiektami nieruchomymi charakterystycznymi dla danej miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. W uchwale winny się znaleźć: nazwa parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia.

Po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, wójt sporządza plan ochrony parku kulturowego, a następnie ów plan zatwierdza rada gminy.

Inną formą ochrony obiektów i obszarów zabytkowych są postanowienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, którego projekt konsultowany jest z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Jednak zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717) większość planów miejscowych utraciła w 2004 r. moc prawną.

Realizacja zadań w dziedzinie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Reguluje te kwestię art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami), dokument określa zadania własne gminy: „*zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy*

do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad nimi”.

Kolejnym dokumentem planistycznym w gminie jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które wykonuje się obligatoryjnie dla całości gminy, lecz nie jest powszechnie obowiązującym przepisem gminnym (art. 6 ust.7), a jedynie wewnętrznym zobowiązaniem władz gminy, czyli tzw. aktem kierownictwa wewnętrznego.

Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym priorytetem studium jest określenie polityki przestrzennej gminy (art. 6 ust. 1) ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z przepisów szczegółowych odnośnie występowania obiektów i terenów chronionych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego powinien zawierać ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- parków kulturowych.

W myśl ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami każda gmina prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków, która stanowi podstawę do sporządzenia Programu Opieki nad Zabytkami. Ewidencja ta jest prowadzona jako zbiór kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych Wojewódzką Ewidencją Zabytków (art. 21 i 22, Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami). Sam wpis zabytków nieruchomych do Gminnej Ewidencji Zabytków nie przesądza o formie ich ochrony, jednak obok zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, stanowi przesłankę do objęcia tych zabytków ochroną w formie zapisu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Nur stanowiła podstawę do sporządzenia niniejszego programu.

Inne bardzo istotne uregulowania prawne w kwestii ochrony zabytków znajdziemy w następujących dokumentach:

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. dotyczy prawa budowlanego (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. dotyczy ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. 2008 r. Nr 25 , poz. 150) i ustawa z dnia 6 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880).

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. dotyczy gospodarki nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr. 13, poz 123).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późniejszymi zmianami).

Ochronę zabytków znajdujących w bibliotekach i muzeach regulują akty prawne:

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późniejszymi zmianami).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Narodowa Strategia Kultury na lata 2004 - 2013 przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020 stanowi rządowy dokument tworzący ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w dziedzinie kultury, a w szczególności dla współcześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach gospodarki rynkowej, a także zbieżnej z interesami Polski i Unii Europejskiej.

Podstawowym celem strategii jest działanie na rzecz równomiernego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce. Przyjęto następujące priorytety:

- 1) Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe, celem poprawy stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja tych zadań umożliwi zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- 2) Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dokumentem, który służy do wdrożenia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w kwestii materialnej spuścizny kulturowej Polski jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Program ten jest zgodny z Narodowym Planem Rozwoju (Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r.) z Narodowym Planem Rozwoju, Dz. U. Nr 116, poz. 1206 oraz założeniami do krajowego programu ochrony zabytków. Podstawą do realizacji Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie obszaru dziedzictwa jako wykładnię rozwoju i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności i promowania regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

W Narodowym Programie Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” wyznaczone zostały strategiczne cele polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków:

- Przygotowanie skutecznego systemu prawnego - finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- Podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji o tematyce dziedzictwa kulturowego;
- Poszukiwanie narzędzi wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- Ograniczenia w dowolnym opiniowaniu konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za postępowanie niezgodne z prawem;
- Intensyfikacja ochrony i promowania dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem kompleksowej poprawy stanu zabytków nieruchomych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanym na poziomie województwa i powiatu.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020.

Zamierzeniem strategicznym „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020” jest promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego. Celem działań promocyjnych jest budowanie trwałego i stabilnego wizerunku Mazowsza, jako obszaru

o dużym potencjale rozwojowym, którego dynamiczny rozwój oparty jest na wysokich walorach kulturowych, przyrodniczych oraz krajobrazowych.

Promocja regionu powinna być ekspozycją jego mocnych stron, tj.: bogate dziedzictwo kulturowe regionu (zachowana i utrwalona spuścizna materialna i niematerialna) oraz zróżnicowanie kulturowe i obyczajowe poszczególnych podregionów, istnienie cennych terenów dolin rzecznych, kompleksów leśnych oraz obszarów ujętych w Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000. Wymiernym efektem prowadzonej promocji będzie nie tylko rozwój funkcji turystycznych i przyciągnięcie turystów, ale także aktywizacja obszarów wiejskich, dla których jedną z szans rozwoju jest rozwój agroturystyki oraz innych form turystyki. W tym celu podjęte będą następujące działania:

- wzmocnienie dotychczasowych kierunków działań samorządu, propagujących zasoby dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w regionie;
- rewitalizacja zespołów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych;
- wsparcie tworzenia lokalnych parków kulturowo-historycznych wokół istniejących zabytków architektury umożliwiających rozwój funkcji turystycznych;
- rozwój sieci szlaków turystycznych w obrębie województwa mazowieckiego, w tym sieci dróg o znaczeniu turystycznym, szlaków i ścieżek rowerowych oraz włączenie ich do sieci;
- w sąsiednich województwach,
-

Główne zamierzenia strategiczne dotyczące turystyki i kultury:

- wykreowanie pasm turystyczno-kulturowych na rzecz rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych (w tym zwłaszcza w oparciu o unikalne walory najważniejszych ciągów ekologicznych, takich jak dolina Wisły), przy jednoczesnym upowszechnianiu wiedzy o historii regionu i jego bogactwach;
- rozbudowanie zaplecza turystycznego (m.in. hoteli, pensjonatów, schronisk młodzieżowych);
- promowanie turystyki i sportów wodnych poprzez wyznaczanie i utrzymanie szlaków wodnych, rozwój żeglugi rzecznej oraz zaplecza towarzyszącego np. porty, przystanie, stacje, ośrodki turystyki wodnej;
- rozwijanie zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej;

- utworzenie we współpracy z samorządami lokalnymi, regionalnej sieci obsługi ruchu turystycznego;
- dostarczającej autoryzowanej oferty turystyczno-wypoczynkowej dla różnych segmentów rynku turystyki i wypoczynku w regionie;
- tworzenie dogodnych warunków do rozwoju kompleksów wypoczynkowych, rekreacyjnych i balneologicznych wraz z zakładami geotermalnymi oraz ich promocja;
- promocja wartości turystycznych regionu przy użyciu reklamy i upowszechniania wiedzy we współpracy z organizatorami turystyki;
- promowanie bogactwa Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych, unikalnych tradycji: kurpiowskich, łowickich, podlaskich, kołbielskich oraz innych, czemu służyć będą organizowane wystawy twórczości regionalnej;
- wspieranie inicjatyw mających na celu promocję działalności sprzyjającej integracji Mazowsza, jako regionu o bogatej historii, wartościach przyrodniczych i wyrazistej tożsamości;
- wspieranie działalności Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego w Brukseli, które umożliwia efektywną promocję Mazowsza w Unii Europejskiej;
- zorganizowanie Regionalnej Organizacji Turystycznej oraz lokalnych organizacji turystycznych;
- powołanie Centrum Folklorystycznego skupiającego najciekawsze i unikalne wytwory kultur regionalnych;
- wydawanie publikacji promocyjnych oraz kreowanie pozytywnego wizerunku regionu w mediach.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013

W ramach RPO WM wspierane są działania z zakresu ochrony i odnowy obiektów i zespołów zabytkowych lub historycznych służące poszerzeniu oferty turystycznej lub kulturalnej, w tym dotyczące renowacji, zabezpieczeniu przed zniszczeniem i kradzieżą adaptacji do nowych funkcji turystycznych lub kulturowych m.in. zespołów pałacowo-parkowych, zespołów fortyfikacyjnych, budowli i zespołów obronnych, obiektów sakralnych parków zabytkowych oraz obiektów przemysłowych.

Działania te były realizowane w ramach Priorytetu VI. Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji. Działanie 6.1. Kultura. Na dzień dzisiejszy środki dostępne w ramach tego działania zostały wyczerpane.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Celem polityki „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego” w zakresie ochrony i wykorzystania wartości kulturowych jest kształtowanie tożsamości kulturowej Mazowsza.

Polityka ta adresowana jest do rejonów miast i miejscowości charakteryzujących się najcenniejszymi układami urbanistycznymi, wartościami krajobrazowymi, tradycją historyczną i zabytkowymi obiektami architektonicznymi. Materialnym i przestrzennym wymiarem tej polityki jest ochrona obszarów o najcenniejszych elementach krajobrazu kulturowego i historycznego takich jak:

- krajobrazy kulturowe,
- krajobraz kulturowy wsi i małych miast,
- zespoły budownictwa drewnianego,
- ośrodki tożsamości kulturowej regionu,
- układy ruralistyczne i urbanistyczne,
- miejsca pamięci narodowej.

W sferze świadectw kultury niematerialnej polityka województwa będzie realizowana poprzez:

- propagowanie wiedzy o regionie i małych ojczyznach,
- pielęgnowanie odrębności kulturowej i wspieranie tożsamości ludowej,
- promowanie walorów kulturowych regionu oraz regionalnego folkloru poprzez różne formy organizacji imprez folklorystycznych - kulturowych oraz informacje w mediach i wydawnictwach docierających do szerokiej rzeszy odbiorców,
- edukacja w zakresie historii regionu i jego tożsamości kulturowej,
- wykorzystywanie nowoczesnych technologii do zwiększenia możliwości edukacyjnych zapoznania się z dorobkiem kultury regionalnej i spuścizny kulturowej.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015 jest podstawowym dokumentem określającym politykę samorządu województwa w sferze sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego racjonalnym wykorzystaniem. Głównym zamierzeniem Programu jest stworzenie warunków dla kreowania i realizowania zadań z

zakresu ochrony i opieki nad zabytkami na terenie województwa mazowieckiego oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy i społeczny regionu.

Zawarty w niniejszym Programie hierarchiczny układ zamierzeń w tej sferze tworzą: wizja regionu, cel strategiczny, cele operacyjne i przyporządkowane im kierunki działań, a także zasady monitorowania oraz uwarunkowania realizacyjne – zestawienie głównych źródeł finansowania. Program jest spójny z dokumentami programowymi samorządu województwa oraz uwzględnia ustalenia dokumentów opracowywanych przez administrację publiczną szczebla centralnego.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2004-2015.

Zadaniem strategii rozwoju jest pobudzanie aktywności mieszkańców i zachęcanie do działań, które prowadzą do współodpowiedzialności za przyszłość powiatu. Najważniejszym elementem strategii jest ocena stanu istniejącego oraz dokonanie analizy możliwości rozwoju, kierunków i priorytetów rozwoju, opracowanie celów strategii rozwoju powiatu i zadań z określonymi środkami i czasem realizacji. Strategia prowadzi w efekcie do określenia problemów i odnalezienia sposobów ich rozwiązania. Jest to plan działania określający stan obecny, określa przyszłość oraz konkretny sposób działania.

Powiązaniem Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Nur ze Strategią Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2004-2015 jest cel strategiczny IV „Zachowanie cennych zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, osiągnięcie europejskich standardów jego stanu oraz rozwój turystyki i bazy około turystycznej”. Ma on na celu ochronę i poprawę walorów przyrodniczych oraz turystycznych, których realizacja wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców powiatu. Celem operacyjnym „Strategii...” bezpośrednio powiązanym z Programem Opieki nad Zabytkami Gminy Nur jest cel operacyjny III „Rozwój infrastruktury turystycznej w powiecie”

Funkcjonalne programy działania:

1. Stworzenie spójnego powiatowego programu rozwoju turystyki w powiecie.
2. Rozbudowa infrastruktury turystycznej zmierzającej do wytyczenia tras rowerowych i pieszych na terenie powiatu.
3. Merytoryczne wsparcie przy realizacji zadań organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju turystyki w powiecie.

4. Propagowanie rozwoju agroturystyki.
5. Inicjowanie i wspomaganie wszelkich form zachowania zabytków kultury materialnej oraz utworzenie regionalnego muzeum.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nur.

Zagadnienie ochrony zabytków nieruchomych na terenie Gminy Nur uwzględnione jest w Uchwale Nr XII / 64 / 03 Rady Gminy Nur z dnia 30 grudnia 2003r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy Nur. Normy dotyczące ochrony zabytków nieruchomych zawarte w jej treści opisuje § 9, którego głównymi postanowieniami są:

- 1) wymagania szczególne dotyczące ochrony konserwatorskiej na terenach w zasięgu:
 - a) stref ochrony wynikających z wpisów do rejestru zabytków:
 - strefy ochrony układu przestrzennego i zachowanych nawarstwień kulturowych w miejscowości Nur
 - strefy ochrony krajobrazu kulturowego w miejscowości Nur
 - b) stanowisk archeologicznych i stref obejmujących zgrupowania takich stanowisk
 - c) ustalonej strefy szczególnego nadzoru konserwatorskiego w miejscowości Zuzela
- 2) Ustala się następujące wymagania szczególne na terenach w zasięgu stref ochrony konserwatorskiej, o których mowa w pkt 1, które są wyznaczone na rysunku planu:
 - a) na obszarze stref ochrony wynikających z wpisu do rejestru zabytków ustala się obowiązek uzgodnienia z właściwym Konserwatorem Zabytków projektu każdej inwestycji kubaturowej oraz związanej z robotami ziemnymi
 - b) na obszarze w zasięgu stanowisk archeologicznych i stref obejmujących zgrupowania takich stanowisk ustala się:
 - obowiązek uzgodnienia z właściwym Konserwatorem Zabytków projektu każdej inwestycji (kubaturowej, drogowej, związanej z robotami ziemnymi) mogącej mieć wpływ na wyżej wymienione obiekty archeologiczne

- obowiązek powiadamiania (przez Urząd Gminy) inwestorów o położeniu działki lub jej części w zasięgu stanowiska archeologicznego lub zgrupowania takich stanowisk oraz o wynikającej z przepisów szczególnych konieczności przeprowadzenia archeologicznych prac wykopaliskowych lub interwencyjnych wyprzedzających działania inwestycyjne, przy czym w planowaniu czynności inwestycyjnych należy uwzględniać sezonowy charakter prac archeologicznych
- c) na obszarze strefy szczególnego nadzoru konserwatorskiego ustala się obowiązek uzyskania do projektu każdej inwestycji kubaturowej opinii właściwego Konserwatora Zabytków, która jest wiążąca w zakresie szczegółowych warunków zagospodarowania i zabudowy, odnoszących się do projektowanej inwestycji

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Nur na lata 2004 - 2013

Celem głównym Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Nur jest *„Harmonijny rozwój gospodarczo-społeczny poprzez racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, potencjału ludzkiego i występujących uwarunkowań przestrzennych”*. Rozwinięciem celu bezpośrednio powiązanego z Programem Ochrony Zabytków Gminy Nur jest cel szczegółowy w pkt 4 Planu: *„Ochrona wartości środowiska kulturowego”*.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy Nur

Początki osadnictwa na terenie gminy Nur sięgają czasów bardzo odległych. Najstarsze ślady osadnictwa prawdopodobnie pochodzące ze schyłkowego okresu paleolitu stwierdzono podczas prac wykopaliskowych na stanowiskach w Obrytem oraz w Nurze. Młodsza epoka kamienia (neolit) zaznaczyła się licznymi znaleziskami z kręgu kultury niemeńskiej, m.in. na terenie stanowisk położonych na nadbużańskiej skarpie - w Kamiance, Nurze, Nurze-Kolonii, Ołtarzach-Gołaczach i Zuzeli oraz w Kramkowie i Zaszkwie nad Nurcem.

Z epoki brązu pochodzą odkrycia: w Kamiance (m.in. cmentarzysko z kręgu kultury łużyckiej), Kossakach, Myślaborach, Nurze- Kolonii, Obrytem, Ślepowronach i Zuzeli.

Ciągłość osadnictwa na terenie obecnej gminy Nur przewija się poprzez epokę żelaza, okres wpływów rzymskich, całe średniowiecze aż po czasy nowożytne. Świadczą o tym liczne znaleziska pochodzące z osadnictwa z okresu rzymskiego między I w. p.n.e. i II-III w. n.e. W Nurze odkryto cmentarzysko z kręgu kultury wielbarskiej. Na okres ten datowane są też znaleziska odkryte na stanowiskach w Kamiance, Łęgu Nurskim (stanowisko wpisane do rejestru zabytków), Nurze, Nurze Kolonii, Obrytem, Ołtarzach-Gołaczach, Ślepowronach, Zuzeli.

Ślady osadnictwa z okresu wczesnośredniowiecznego (XI - XIII w.) stwierdzono na terenie osady odnalezionej w Ołtarzach Gołaczach (stanowisko wpisane do rejestru zabytków) oraz na stanowiskach w Kamiance, Nurze, Obrytem, Strękowie, Ślepowronach, Zaskowie, Zuzeli i Żebach-Laskowcu.

Średniowieczne osadnictwo (XIV-XV w.), dokumentują znaleziska w Ślepowronach i Żebach Laskowcu oraz w Nurze, który w tym czasie uzyskawszy prawa miejskie przeżywał okres intensywnego rozwoju jako miasta położonego na skrzyżowaniu ważnych dróg handlowych łączących Koronę z Litwą i Rusią strzegącego przeprawy przez Bug.

Kolejnym etapem rozwoju kolonizacji osadniczej terenów pogranicza Mazowsza i Podlasia był okres schyłku średniowiecza, a wynikało to ze świadomej polityki książąt mazowieckich. Do czasu zawarcia unii polsko-litewskiej rozwój osadnictwa na terenie wschodniego Mazowsza narażonego na ekspansję zagonów wojowniczych jaćwieskich, ruskich i litewskich został praktycznie zahamowany a dotychczasowe osady pokryła puszcza. Trwały pokój, obejmujący prawie trzy kolejne stulecia (do połowy XVII w.), spowodował ponowny rozwój osadnictwa na terenach sąsiadujących z trasami szlaków handlowych, które przebiegały wzdłuż Narwi (Pułtusk, Ostrołęka, Łomża do Grodna i Wilna) oraz Bugu (z Pułtuska przez Brok, Ostrów, Nur do Mińska i Smoleńska). Okres ten reprezentują odkrycia archeologiczne w Nurze, we wsiach: Murawskie Nadbużne, Myślibory, Obryte, Zasków.

Obszary puszczańskie stosunkowo długo broniły się przed ponowną ekspansją osadnictwa na tereny między Narwią i Bugiem. Uległy ostatecznie wytrzebieniu w miarę ekspansji gospodarki rolnej, której intensywniejszy rozwój nastąpił w okresie nowożytnym od XVII wieku. Niemniej osadnictwo wzdłuż nadbużańskiej skarpy trwało nieprzerwanie dostarczając produktów rolnych i leśnych, którymi handlowano z bliższymi i dalszymi krainami wykorzystując licznie przebiegające tu lądowe szlaki handlowe oraz drogę wodną Bugu, którą spławiano liczne towary poprzez Wisłę do Gdańska. Tezę tę potwierdzają

znaleziska archeologiczne świadczące o szerzącym się na terenach południowych gminy osadnictwie (m. in. w Nurze, Kossakach, Kramkowie Lipskim, Murawskich Nadbużnych, Myśliborach, Obrytem, Ślepowronach, Zaszkanie i Żebrach-Laskowcu).

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Najbardziej charakterystycznymi elementami krajobrazu kulturowego Gminy Nur są zabytki natury sakralnej, oraz zachowany historyczny układ przestrzenny w miejscowości Nur. Całość krajobrazu kulturowego dopełniają liczne stanowiska archeologiczne znajdujące się na obszarze całej gminy, z czego 4 wpisane są do Rejestru Zabytków. Ponadto na terenie Gminy Nur znajdują się wpisane do Rejestru Zabytków oraz Gminnej Ewidencji Zabytków obiekty architektoniczne w postaci domów, budynków gospodarczych i przydrożnych kapliczek.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Na terenie Gminy Nur znajduje się 31 obiektów oraz zespoły obiektów znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków, z czego 8 wpisanych jest do Rejestru Zabytków. Grupę tą stanowią obiekty o charakterze sakralnym (kościół, cmentarze parafialne), budynki mieszkalne, budynki gospodarcze, kapliczki przydrożne oraz założenie urbanistyczne.

5.2.4. Zabytki ruchome

Zabytki ruchome na terenie gminy Nur stanowią wyposażenie Kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego parafii w Zuzeli, oraz Kościoła p.w. św. Jana Apostoła w Nurze i są ich własnością.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 109 stanowisk archeologicznych, z czego 4 wpisane są do Rejestru Zabytków. Rozpiętość czasowa znalezisk wydobytych ze stanowisk sięga okresu paleolitu i mezolitu, a więc od kilkudziesięciu do kilkuset lat p.n.e. do czasów nowożytnych.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

1) Zabytki nieruchome

- Cmentarz z okresu I wojny światowej żołnierzy niemieckich w Kramkowie Lipskim
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-649 z 24.03.1992
- Układ przestrzenny Nura
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-653 z 04.07.1990

2) Zabytki ruchome

- Obraz – Matka Boska z ołtarza głównego
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: B-20 z 31.07.2003 r.

3) Zabytki archeologiczne

- Osada z okresu wpływów rzymskich w Łęgu Nurskim
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-192 z 30.11.1970 r.
- Ślady osady z okresu wpływów rzymskich we wsi Nur Kolonia
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-377 z 30.11.1970 r.
- Ślady osady średniowiecznej we wsi Ołtarze-Gołące
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-458 z 30.11.1970 r.
- Osada wczesnośredniowieczna we wsi Strękowo Nieczykowskie
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-194 z 30.11.1970 r.

4) Zabytki architektoniczne

- Plebania w Nurze
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-651 z dnia 13.06.1989 r.
- Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki w Nurze
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-339 z 15.10.1987 r.
- Kaplica cmentarna na cmentarzu rzymskokatolickim w Zuzeli, gm. Nur
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-648 z 15.10.1987 r.
- Zabytkowe nagrobki na cmentarzu rzymsko-katolickim w Zuzeli, gm. Nur
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-648 z 15.10.1987 r.
- Kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego w Zuzeli
Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-652 z dnia 28.12.1993 r.

- Muzeum Lat Dziecięcych Prymasa Tysiąclecia Kard. Wyszyńskiego, dawniej budynek szkoły
- Numer decyzji oraz data wpisu do rejestru: A-650 z 21.06.1990

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Stanowiska archeologiczne (bez stanowisk wpisanych do rejestru)

1	Godlewo-Mierniki	śląd osadn., starożytność
2	Godlewo-Milewek	śląd osadn., póź. średniow.
3	Godlewo-Warsze	ślady osadn., starożytność
4	Godlewo-Warsze	śląd osadn., starożytność
5	Godlewo-Warsze	śl. osadn., mł. okr. przedrzymski - okr. rzymski.
6	Godlewo-Warsze	śląd osadn., ep. brązu - ep. żelaza
7	Godlewo-Warsze	śląd osadn., ep. brązu - ep. żelaza
8	Godlewo-Warsze	śląd osadn., ep. kamienia
9	Godlewo-Wielkie	ślady osadn., k. łużycka, E.B.
10	Godlewo-Wielkie	ślady osadn., k. łużycka, E.B.
11	Godlewo-Wielkie	ślady osadn., wcz. ep. żelaza
12	Kałęczyn	ślady osadn., wcz. ep. żelaza
13	Kałęczyn	osada, kult. łużycka, V okr. EB-OH C
14	Kałęczyn	ślady osadn., k. łużycka, E.B.
15	Kamionka	osada, kult. łużycka, epoka brązu
16	Kamionka	ślady osadn., k. niemieńska, neolit
17	Kamionka	ślady osadn., k. niemieńska, neolit
18	Kamionka	ślady osadn., k. niemieńska, neolit
19	Kamionka	osada, k. przew., wielb., MOPR-OWR
20	Kossaki	osada, k. łużycka, epoka brązu
21	Kossaki	śląd osadn., kult. łużycka, EB-WEŻ
22	Kossaki	ślady osadn. wiejsk., XVI-XVIII w.
23	Kossaki	osada, łużycka, ep. brązu - wcz. ep. żelaza
24	Kossaki	ślady osadn., nieokreślona
25	Kramkowo Lipskie	śląd osadnictwa, ep. kam. - ep. żel.
26	Kramkowo Lipskie	śląd osadn., neolit
27	Kramkowo Lipskie	śl. osadn. wiejsk., k. XV-XVI, XVII w.
28	Kramkowo Lipskie	śląd osadnictwa, nowożytn.
29	Murawskie Nadbużne	ślady osadn., ep. kamienia
30	Murawskie Nadbużne	ślady osadn. wiejsk., XIV-XVII w.
31	Myślibory	ślady osadn. wiejsk., XVI-XVII w.
32	Myślibory	śląd osadn., k. łużycka, ep. brązu
33	Myślibory	ślady osadn., epoka brązu (?)
34	Myślibory	piecowisko garncarskie, PŚ/NOW
35	Nur	śląd osadnictwa, nowożytność
36	Nur	ślady osadn., starożytność

37 Nur	śląd osadnictwa, mezolit
38 Nur	kurhan?,kopiec?,strażnica?, nieokreśl.
39 Nur	cmentarzysko, k.wielb., mł.okr.rzym.
40 Nur	znal. luźne, kult.ceram.wstęg., neolit
41 Nur	znal. luźne, k.przeworska, MOPR
42 Nur	cmentarz., kult.wielb., mł.okr.rzym.
43 Nur	śląd osadn., późne średniow.
44 Nur Kolonia Wschodnia	ślady osadn., k.janiszewska, mezolit
45 Nur Kolonia Wschodnia	śląd osadn., wcz.średniowiecze
46 Nur Kolonia Wschodnia	śląd osadnictwa, paleolit
47 Nur Kolonia Wschodnia	ślady osadn., MOPR-okres rzymski
48 Obryte	obozowisko, neolit (?)
49 Obryte	śląd osadnictwa, mezolit-neolit
50 Obryte	ślady osadn., późne średniow.
51 Obryte	obozowisko, k.trzciniecka, wcz.ep.br.
52 Obryte	śląd osadn., k.świdzka, paleolit sch.
53 Ołowskie	ślady osadn., XVI-XVII wiek
54 Ołowskie	ślady osadn., nieokreślona
55 Ołtarze-Gółce	ślady osadn., póź.średniow.
56 Strękowo	śląd osadn., starożytn.-wcz.średniow.
57 Strękowo	śląd osadn., okr.wpł.rzym.-wcz.średn.
58 Strękowo Nieczykowskie	ślady osadn., ep.brązu-wcz.ep.żelaza?
59 Ślepowrony	ślady osadn., kult. łużycka, EB-WEŻ
60 Ślepowrony	śląd osadn., epoka brązu
61 Ślepowrony	ślady osadn., XV/XVI-XVII w.
62 Ślepowrony	śląd osadnictwa, mezolit
63 Ślepowrony	ślady osadn.wiejsk., XVI-XVII w.
64 Ślepowrony	ślady osadn., kult. łużycka, EB-WEŻ
65 Ślepowrony	ślady osadn., ep.kamienia-ep.żelaza
66 Ślepowrony	śląd osadn., starożytn.-wcz.średniow.
67 Ślepowrony	ślady osadn., wcz.ep.żelaza-wcz.śred.
68 Ślepowrony	ślady osadn., epoka brązu (?)
69 Ślepowrony	ślady osadn.wiejsk., XVI-XVII w.
70 Ślepowrony	osada, XI-XIII wiek
71 Zakrzewo-Słomy	ślady osadn., starożytność
72 Zasków	śląd osadn., późne średn.
73 Zasków	śląd osadn., neolit
74 Zasków	śląd osadnictwa, ep.kam.-ep.żel.
75 Zasków	śląd osadn., nowożytność
76 Zasków	śląd osadn., późne średn.
77 Zasków	śląd osadnictwa, ep.brązu
78 Zasków	osada, późne średniowiecze
79 Zasków	śląd osadn., późne średn.
80 Zasków	śląd osadn., późne średn.
81 Zasków	śląd osadn., późne średn.
82 Zasków	śląd osadn., późne średn.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Nur

83	Zaszków	śląd osadnictwa, ep.brązu
84	Zuzela	śląd osadn., ep.kamienia-ep.żelaza
85	Zuzela	śląd osadnictwa, mezolit
86	Zuzela	śląd osadn., ep.kamienia-ep.brązu
87	Zuzela	śląd osadn., ep.brązu.-wcz.ep.żelaza
88	Zuzela	ślady osadn., starożytność
89	Zuzela	ślady osadn., starożytność
90	Zuzela	ślady osad., k.trzciniecka, łużycka, EB
91	Zakrzewo-Słomy	ślady osadn., XVI-XVII w.
92	Zuzela	binduga, okres nowożytny
93	Zuzela	cment.ciałopalne, nieokreśl.
94	Żebry-Laskowiec	śląd osadnictwa, ep.brązu
95	Żebry-Laskowiec	nieokreślona
96	Żebry-Laskowiec	śląd osadn., wcz.średniowiecze
97	Żebry-Laskowiec	śląd osadn., wczesne średniow.
98	Żebry-Laskowiec	śląd osadn., średniowiecze
99	Żebry-Laskowiec	nieokreślona
100	Żebry-Laskowiec	śląd osadn., średniowiecze
101	Żebry-Laskowiec	śląd osadnictwa, XVI wiek
102	Żebry-Laskowiec	śląd osadn., średniowiecze
103	Żebry-Laskowiec	śląd osadn., średniowiecze
104	Żebry-Laskowiec	śląd osadnictwa, nowożytn.
105	Żebry-Laskowiec	śląd osadnictwa, XVI wiek

Zabytki architektoniczne (bez wpisanych do rejestru)

Kossaki	Kaplica słupowa
Kramkowo Lipskie	Chałupa drewniana w Kramkowie Lipskim
Murawskie Nadbużne	Dom drewniany nr 45 w Murawskich Nadbużnych
Murawskie Nadbużne	Kapliczka z oknami w Murawskich Nadbużnych
Nur	Organistówka z zespołem kościelnym
Nur	Obora ze stajnią w zespole kościelnym
Nur	Spichlerz w zespole kościelnym
Nur	Kurnik w zespole kościelnym
Nur	Kaplica cmentarna na cmentarzu parafialnym w Nurze
Nur	Brama cmentarna na cmentarzu parafialnym w Nurze
Nur	Młyn motorowy/elektryczny
Nur	Młyn motorowy
Nur	Budynek drewniany
Nur	Budynek drewniany
Nur	Dom drewniany
Nur	Budynek drewniany
Nur	Budynek drewniany
Obryte	Obora drewniana w miejscowości Obryte
Ołtarze-Gołacze	Dom drewniany nr 34 w miejscowości Ołtarze Gołacze

Ołtarze-Gołacze	Młyn wodny zespół
Zaszków	Chałupa drewniana w Zaszkowie
Zuzela	Dom zakonny, dawniej dom mieszkalny

5.5. Zabytki o największym znaczeniu dla gminy

- Cmentarz z okresu I wojny światowej żołnierzy niemieckich w Kramkowie Lipskim
- Układ przestrzenny Nura
- Obraz – Matka Boska z ołtarza głównego
- Muzeum Lat Dziecięcych Prymasa Tysiąclecia Kard. Wyszyńskiego, dawniej budynek szkoły
-

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron wynikająca z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę Nur polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego przedstawia się następująco:

- Duża liczba zabytkowych obiektów sakralnych oraz zabytkowego budownictwa drewnianego
- Uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym oraz w programach prorozwojowych Gminy
- Walory krajobrazowe i przestrzenne Gminy
- Tradycje Gminy jako miejscowości letniskowej i związane z weekendowym ruchem turystycznym

Słabe strony:

- Mała ilość obiektów wpisanych do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków
- Brak inwestorów zewnętrznych zainteresowanych rewitalizacją istniejących obiektów zabytkowych
- Brak zintegrowanego systemu informacji o obiektach zabytkowych przeznaczonych do zagospodarowania
- Niedostateczna edukacja o wartościach dziedzictwa kulturowego wśród

mieszkańców

- Niewystarczające dofinansowanie do projektów dotyczących remontów, konserwacji zabytków, w tym dla prywatnych właścicieli
- Brak lub niska wiedza o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów historycznych
- Zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form budowlanych oraz zanik stosowania tradycyjnych materiałów

Szanse:

- Współfinansowanie z budżetu Gminy prac przy obiektach sakralnych
- Rozwój współczesnej sztuki ludowej opartej na tradycji, podtrzymanie obrzędowości ludowej i ochrona ginących zawodów
- Korzystne tendencje i prognozy w zakresie rozwoju turystyki kulturowej
- Stworzenie warunków do wykorzystania zasobu dziedzictwa materialnego na potrzeby funkcji kulturalnych i edukacyjnych
- Rozszerzenie współpracy międzyregionalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie doświadczeń międzynarodowych
- Wysoka aktywność i doświadczenie władz i administracji samorządowej w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych
- Wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie
- Stworzenie i promocja lokalnych wzorców architektonicznych nawiązujących do tradycji miejsca
- Pozytywna rola Kościoła w dziedzinie ochrony zabytków

Zagrożenia:

- Dewaloryzacja krajobrazu kulturowego, szczególnie tradycyjnego osadnictwa wiejskiego przez niekontrolowany proces wprowadzania nowej zabudowy lub wymianę starej na nową o obcych formach, odkształceniach
- Postępująca degradacja obiektów zabytkowych wskutek nadmiernej eksploatacji oraz niedostosowania sposobu użytkowania do charakteru zabytku
- Dewastacje, kradzieże, podpalenia obiektów zabytkowych
- Brak odpowiednich przepisów pobudzających sponsorowanie kultury i ochrony

zabytków

- Traktowanie konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego jako problemu konfliktogenego i ograniczającego swobodę dysponowania własnością prywatną i publiczną
- Niewystarczająca współpraca państwa i samorządu terytorialnego na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego

7. Założenia programowe : priorytety, kierunki działań i zadania

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

Kierunek działań: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

Zadania:

1. Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy
2. Pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków zewnętrznych na odnowę zabytków
3. Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą

Kierunek działań: Dbanie o stan i porządek przy starych cmentarzach z obszaru gminy

Zadania:

1. Inwentaryzacja zabytkowych nagrobków
2. Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy gminnych cmentarzach

Priorytet II. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Nur

Kierunek działań: Rozszerzenie zasobu – aktualizacja i uzupełnienie gminnej ewidencji zabytków

Zadania:

1. Dokonanie przeglądu zasobów wpisanych do gminnej ewidencji w sołectwach z udziałem sołtysów i radnych
2. Rozpoznanie i wprowadzenie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów

3. Określenie stanu technicznego obiektów wpisanych do gminnej ewidencji
4. Uzupełnienie kart adresowych zabytków w gminnej ewidencji o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną
5. Wystąpienie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obiektów
6. Zbieranie informacji, co 2 lata, od właścicieli obiektów wpisanych do ewidencji zabytków nt. przeprowadzonych remontów
7. Aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego – skreślenie obiektów nieistniejących i dopisanie kolejnych zabytków wpisanych do gminnej ewidencji

Kierunek działań: Inwentaryzacja obiektów małej infrastruktury sakralnej (kapliczki i krzyże przydrożne)

Zadania:

1. Dokonanie przeglądu obiektów w sołectwach z udziałem sołtysów i radnych
2. Uzyskanie informacji na temat historii obiektów
3. Utworzenie kart adresowych dla zinwentaryzowanych obiektów
4. Skierowanie wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do rejestru ŚWKZ

Priorytet III. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań: Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

Zadanie:

1. Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych miejscowości w planach zagospodarowania przestrzennego
2. Umieszczenie na obiektach wpisanych do Rejestru znaków Konwencji Haskiej

Priorytet IV. Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy Nur

Kierunek działań: Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy

Zadania:

1. Udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Nur na lata 2013-2016 na stronie internetowej Urzędu Gminy w Nurze
2. Udostępnienie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Gminy w Nurze
3. Umieszczenie przy obiektach zabytkowych wpisanych do Rejestru tablic informacyjnych

8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Realizacja programu będzie się odbywać poprzez wskazanie zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

VII.1 Instrumenty prawne

- Aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- Wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków,
- Wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.

VII.2 Instrumenty finansowe

- W miarę możliwości budżetowych finansowanie prac konserwatorskich i remontowych,
- Aplikowanie o dofinansowanie z funduszy europejskich na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami.

VII.3 Instrumenty koordynacji

- Realizacja Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Nur na lata 2004-2013 w części dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego,
- Współpraca z Kościołami w zakresie wykonywania prac remontowo-restauratorskich przy zabytkowych obiektach sakralnych.

VII.4 Instrumenty kontrolne

- Bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków,
- Monitoring stanu technicznego zabytków.

9. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zobowiązuje wójta gminy do sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia radzie gminy. Przyjmuje się poniższe wskaźniki oceniające poziom realizacji gminnego programu.

W ramach priorytetu I:

- Poziom wydatków budżetu gminy na realizację programu ochrony i opieki nad zabytkami
- Wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez gminę
- Wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez właścicieli zabytkowych obiektów
- Liczba obiektów poddanych pracom zabezpieczającym przed pożarem, zniszczeniem lub kradzieżą
- Ilość zinwentaryzowanych zabytkowych nagrobków

W ramach priorytetu II:

- Ilość wniosków o wpis do rejestru zabytków
- Ilość wprowadzonych zmian do gminnej ewidencji zabytków
- Ilość uzupełnionych kart adresowych zabytków
- Ilość nowych obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków
- Ilość aktualizacji dokonanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i Zmianie Studium
- Ilość sołectw, w których dokonano inwentaryzacji obiektów małej infrastruktury sakralnej

W ramach priorytetu III:

- Ilość inwestycji na obszarach objętych ochroną zabytków

W ramach priorytetu IV:

- Ilość opracowań umieszczonych na stronie internetowej Urzędu Gminy w Nurze

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Przyjmuje się następujące źródła finansowania:

- Budżet gminy,
- Środki własne właścicieli obiektów zabytkowych,
- Środki zewnętrzne (środki unijne, dotacje, darowizny, zbiórki komitetów działających na rzecz ochrony zabytków, inicjatywy społeczne, cegiełki),
- Darowizny na rzecz gminy,
- Inne środki przewidziane prawem.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

W latach 2013 – 2016 głównym celem działań gminy będzie podniesienie wartości zachowanego dziedzictwa kulturowego w świadomości lokalnej społeczności, a także zbieranie informacji i przygotowanie narzędzi pozwalających na zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania. W tym celu zakłada się wykonanie następujących zadań:

- udostępnienie informacji o zabytkach znajdujących się na terenie gminy przez zamieszczenie GEZ na stronie internetowej gminy
- współpraca z właścicielami – opracowanie szkoleń dotyczących adaptacji, rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel
- wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach
- stałe prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych)

- wykonywanie inwentaryzacji architektoniczno - konserwatorskich zagrożonych obiektów zabytkowych
- wykonanie prac inwentaryzacyjnych i opracowań studialnych (studia krajobrazowe, studia architektoniczno - ruralistyczne, studia etnograficzne, waloryzacja krajobrazu kulturowego) do wykorzystania przy aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego gminy.
- aktualizacja miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy z uwzględnieniem wyników prac studialnych jw
- opracowanie i wykonanie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego